

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

ДУБИЧ Клавдія Василівна

УДК 35.01:351.84

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
СИСТЕМОЮ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

КИЇВ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий консультант – доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **СКУРАТІВСЬКИЙ Віталій Андрійович**, Національна академія державного управління при Президентові України, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор **ДІДЕНКО Ніна Григорівна**, Університет менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри державної служби та менеджменту освіти;

доктор наук з державного управління, професор **МЕРЗЛЯК Анжела Віталіївна**, Класичний приватний університет, проректор з науково-педагогічної роботи директор Інституту управління;

доктор наук з державного управління, доцент **ХОЖИЛО Ірина Іванівна**, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування.

Захист відбудеться *10 березня 2016 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.02 Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 03680, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20, к. 212.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії державного управління при Президентові України (03680, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20).

Автореферат розісланий *9 лютого 2016 року*.

**Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради**

Л.А.Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку України як незалежної та соціальної держави відбувається в умовах суспільної та економічної кризи, що спонукає органи державного управління до пошуку шляхів оптимізації соціальних видатків, осучаснення та підвищення ефективності системи надання соціальних послуг як важливої складової соціального захисту населення. Сьогодні існує нагальна потреба в економії, раціональному використанні бюджетних коштів шляхом розроблення та впровадження ефективних і дієвих механізмів державного управління соціальними послугами. В умовах недореформування соціальної сфери, існування системних деформацій знижується життєвий рівень населення країни, поглиблюється його поляризація на “заможні” та “зубожілі” соціальні верстви, зростає нерівність у доступі до соціальних послуг, невдоволення рівнем соціального забезпечення. Це призводить до масштабної маргіналізації, соціального відторгнення жителів багатьох територій, підвищення в суспільстві соціального напруження, соціальних заворушень.

Відповіддю на ці та інші виклики, які постають сьогодні перед Україною, покликана стати модернізація вітчизняної системи надання соціальних послуг, ефективного функціонування якої мають забезпечити науково обґрунтовані механізми державного управління. Соціальні послуги повинні стати сучасним, визнаним у світі форматом надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які через інвалідність, вік, за станом здоров'я, соціальним становищем перебувають у складних життєвих обставинах, не можуть самостійно їх подолати, піклуватися про себе. Як свідчить практика, кількість осіб, що потребують надання соціальних послуг, і потреба в їх обсягах збільшуються.

Незважаючи на те, що в 2003 р. було прийнято Закон України “Про соціальні послуги”, положення цього закону на практиці повною мірою не виконуються, а стан реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг є незадовільним. Діюча система надання соціальних послуг в Україні є неефективною, оскільки вона:

– по-перше, і надалі підміняється громіздкою системою пільг, соціальних виплат, іншими анахронізмами радянської моделі соціального забезпечення (далі – модель соцзабезу), які в сучасних реаліях суспільного розвитку є економічно необґрунтованими, неефективними та нерациональними;

– по-друге, за параметрами не відповідає вимогам, нормам і стандартам Євросоюзу, що з огляду на стратегічний євроінтеграційний курс державної політики України потребує її гармонізації та адаптації.

Ключовою причиною такого стану є недоліки механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, які перебувають на стадіях розроблення, апробації або впровадження. Виходячи з цього дослідження механізмів державного управління системою надання соціальних послуг є актуальним, таким, що відповідає вимогам часу і пов'язане з важливими практичними завданнями, віднесеними до пріоритетів сучасного розвитку українського суспільства.

Теоретичні, практичні аспекти та проблеми державного управління аналізувалися В.Авер'яновим, М.Білинською, Н.Діденко, Ю.Ковбасюком, В.Князевим, О.Лебединською, В.Луговим, Т.Лукіною, А.Мерзляк, А.Попком, А.Рачинським, В.Тертичкою, В.Троцинським та ін. Понятійно-термінологічний апарат дисертаційного дослідження базується на визначеннях і тлумаченнях, наведених в енциклопедичних виданнях з державного управління.

Спектр соціальних проблем, теоретичні аспекти і практичні питання розроблення й реалізації соціальної політики в Україні розкрито в роботах В.Голубь, О.Іванової, Л.Ільчук, О.Палій, О.Петрос, Т.Семигіної, П.Ситника, В.Скуратівського та ін. Соціальна держава є предметом дослідження в працях В.Гошовської, Л.Четверікова, а соціальна робота – в працях П.Бересфорд, Л.Домінеллі, С.Крофт, І.Мигович, М.Панасик, В.Пічі та ін. Для дисертаційного дослідження важливе значення мали наукові положення, висновки та пропозиції Н.Кабаченко, Т.Кічі, Е.Лібанової, О.Савченко та ін., у наукових публікаціях яких висвітлюється вказана вище тематика, а також конструктивні ідеї щодо вдосконалення системи надання соціальних послуг, викладені в працях В.Бабаєва, В.Дзюндзюка, Д.Карамішева, В.Мамонової, Н.Мельтюхова, Г.Одінцової, Л.Сідельнік та ін.

Теоретичні, практичні і науково-прикладні аспекти системи соціального захисту, сфери соціального забезпечення населення розглянуто в наукових працях таких українських учених, як І.Арістова, О.Афенкіна, Н.Болотіна, І.Гнибіденко, М.Кравченко, К.Міщенко, І.Рудкевич, Б.Сташків, М.Туленков, А.Халецька, І.Ярошенко та ін. Ідеї щодо використання соціального замовлення як державно-управлінського інструменту для формування, надання та фінансування соціальних послуг висували сучасні дослідники, зокрема С.Горбуновою-Рубан, Н.Гілберт, А.Крупник, Р.Синельникова та ін.

Питання стандартів і ознак державних послуг, співвідношення соціальних послуг із публічними та адміністративними, їх класифікації, аналізу їх змісту, подібностей і відмінностей досліджували Н.Кабаченко, І.Коліушко, О.Поляк, С.Серьогін, Л.Сідельнік, В.Сороко, І.Студеняк, В.Тимощук, І.Хожило, Г.Чміленко, Н.Ярош та ін.

Джерельною базою дисертації слугувала низка наукових робіт, у яких крізь призму різних галузей науки досліджувалися різні аспекти системи надання соціальних послуг, найбільш значними з яких є дисертації та монографії вітчизняних науковців: Я.Белевцової, К.Гафарової, Ю.Горемикіної, Н.Кривоконь, В.Литвиненко, О.Стефанової, О.Шапран, О.Черниш та ін. Соціальні послуги були об'єктом науково-прикладних досліджень і таких вітчизняних дослідників, як В.Дьяченко, О.Ляш, М.Карлсон, Л.Качан, О.Кочемировська, К.Павлюк, О.Пищуліна, Т.Семигіна, Л.Скоропад, І.Студеняк, а також міжнародних експертів і зарубіжних науковців – Н.Буллайн, М.Дімітрова, К.Кордері, М.Престлі, Р.Тофтисової-Матерон, І.Фулц та ін.

Наукові джерела перерахованих вище вчених були підґрунтям для окреслення проблемних напрямів, визначення мети та завдань дисертаційного дослідження.

Ґрунтовний аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що, незважаючи на значний науковий інтерес дослідників до вивчення різних аспектів

соціального захисту та соціальних послуг, механізми державного управління системою надання соціальних послуг у вітчизняній юридичній, економічній, соціологічній та іншій науковій літературі розкриваються фрагментарно. На сьогодні відсутнє цілісне комплексне дослідження, в якому крізь призму вітчизняної державно-управлінської науки систематизовано державно-управлінські механізми системи надання соціальних послуг, недостатньо дослідженими в науці державного управління є природа, зміст і сутність цих механізмів.

З огляду на глибинні зміни, які відбуваються в українському суспільстві, та враховуючи незадовільний стан функціонування вітчизняної системи надання соціальних послуг, питання розроблення, науково-теоретичного дослідження та практичного впровадження механізмів державного управління системою надання соціальних послуг набувають особливого значення та актуальності. В контексті викладеного вище і обґрунтовується вибір автором теми дисертації, виділення її в окремий напрям наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі соціальної і гуманітарної політики Національної академії державного управління при Президентіві України (далі – Національна академія) в рамках комплексного наукового проекту “Державне управління та місцеве самоврядування” (ДР № 0199U002827) за темами науково-дослідних робіт (НДР): “Теоретико-методологічні засади реформування соціальної сфери в Україні” (ДР № 0112U002457), “Соціогуманітарні пріоритети суспільного розвитку” (ДР № 0113U002445), “Європейські стандарти соціогуманітарного розвитку: сутність та можливості застосування в Україні” (ДР № 0114U002854); “Теоретико-методологічні та організаційні засади підготовки до видання “Енциклопедії державного управління в Україні” (ДР № 0110U000381); “Створення системи моніторингу професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування України” (ДР № 0111U000141); “Теоретико-методологічні засади соціологічного моніторингу адміністративної реформи в Україні” (ДР № 0112U002451).

Роль автора у виконанні вказаних вище НДР полягала у визначенні, класифікації й теоретичному обґрунтуванні механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, розкритті їх змісту, сутності, визначенні й обґрунтуванні принципів їх розроблення та впровадження, дослідженні відповідного зарубіжного досвіду і аналізі можливостей його упровадження в Україні, а також стану реформування вітчизняної системи надання соціальних послуг.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є визначення, теоретико-методологічне обґрунтування механізмів державного управління системою надання соціальних послуг та розроблення Концепції модернізації цієї системи в Україні.

Для досягнення мети було поставлено такі *завдання*:

– охарактеризувати стан наукової розробки механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, виокремити проблемні поля та напрями дисертаційного дослідження;

– розкрити крізь призму державного управління сутність категорії “соціальні послуги”, класифікувати і теоретично обґрунтувати види їх надання,

конкретизувати співвідношення досліджуваної категорії з поняттями “соціальне забезпечення”, “соціальне обслуговування” та “соціальний захист”;

– змоделювати інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг, визначити його структуру, класифікувати та охарактеризувати механізми державного управління соціальними послугами як ключові компоненти цієї системи, сформулювати визначення понять “система надання соціальних послуг” і “механізми державного управління системою надання соціальних послуг”;

– проаналізувати генезу, особливості державного управління соціальними послугами в Україні до проголошення незалежності, сучасний стан реформування діючої системи надання соціальних послуг, механізмів державного управління такою системою;

– дослідити сучасні реалії, проблеми впровадження нормативно-правового і фінансового механізмів державного управління системою надання соціальних послуг;

– охарактеризувати кадровий, освітній і науково-прикладний механізми державного управління системою надання соціальних послуг в умовах сьогодення України;

– дослідити кращий зарубіжний досвід щодо застосування інструментів державного управління соціальними послугами, взаємодії інститутів державного і недержавного секторів з питань надання таких послуг;

– здійснити аналіз сучасних зарубіжних парадигм реформування державного управління соціальними послугами;

– розкрити в межах організаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг інтегральні функції державних інститутів, дослідити сучасний стан розроблення і впровадження інструментів цього механізму в Україні;

– визначити роль інформаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг;

– розробити Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг в Україні, визначити її мету, пріоритети та завдання реалізації цієї Концепції в коротко-, середньо- і довгостроковий періоди;

– визначити, обґрунтувати, спираючись на Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг, напрями вдосконалення механізмів державного управління такою системою, сформулювати відповідні практичні рекомендації.

Об’єкт дослідження – державне управління соціальними послугами.

Предмет дослідження – механізми державного управління системою надання соціальних послуг.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в процесі дисертаційного дослідження використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні наукові методи, зокрема:

– структурно-функціональний та системний, які дали змогу всебічно вивчити структуру системи надання соціальних послуг, її складові, зв’язки між ними, з’ясувати взаємовідносини між суб’єктами, що надають соціальні послуги, їх повноваження та особливості виконуваних ними функцій;

– аналізу для вивчення розробленості в науковій літературі механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, кращої вітчизняної практики та зарубіжного досвіду їх упровадження і реалізації;

– хронологічний, з допомогою якого в часовій послідовності досліджено зміни в механізмах державного управління соціальними послугами в системі надання таких послуг в Україні внаслідок її реформування;

історичний, з використанням якого було досліджено історичну ретроспективу, еволюцію вітчизняної системи надання соціальних послуг та державного управління цією системою до проголошення незалежності України;

екстраполяції, який дав змогу оцінити можливості упровадження елементів зарубіжного досвіду та механізмів надання соціальних послуг у вітчизняну державно-управлінську практику;

синтезу та моделювання, за допомогою яких сформовано Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг, розроблено інтегральний механізм державного управління цією системою;

логіко-семантичний, методи сходження від абстрактного до конкретного і від конкретного до абстрактного, що дали змогу сформулювати базові поняття, категорії, розширити і доповнити понятійно-категорійний апарат дослідження, класифікувати та визначити сутність і зміст механізмів державного управління соціальними послугами.

Для визначення напрямів удосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг в Україні було використано методи моделювання, узагальнення та програмно-цільовий.

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства соціальної політики України, інших міністерств і відомств. Як джерела інформації використано теоретичні та методичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених, монографії, наукові публікації, звітні матеріали наукових досліджень і розробки Національної академії тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розв'язанні актуальної проблеми в галузі державного управління щодо визначення, науково-теоретичного обґрунтування механізмів державного управління системою надання соціальних послуг та розроблення Концепції модернізації системи надання соціальних послуг в Україні. Зокрема, в дисертації:

уперше:

– змодельовано інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг, як складного державно-управлінського та соціально-економічного утворення, що включає: сукупність державних органів і недержавних організацій, діяльність яких спрямована на надання соціальних послуг особам, окремим соціальним групам, що перебувають у складних життєвих обставинах, не можуть самотійно їх подолати і потребують сторонньої допомоги; концептуально визначено базові складові такої системи (мета, цілі, завдання, ресурси, результати, критерії їх оцінювання, суб'єкти, об'єкти, принципи, механізми державного управління), встановлено та проаналізовано зв'язки між ними;

– здійснено за специфічними рисами, змістом, спрямованістю організації та впровадження класифікацію базових механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, які в результаті взаємодії утворюють інтегральний механізм державного управління системою надання таких послуг; розкрито їх зміст, сутність та взаємозв'язок, зокрема: *організаційного* через децентралізацію державного управління системою надання соціальних послуг та реалізацію принципу субсидіарності, що передбачає делегування в цій системі дискретних повноважень, ресурсів у достатніх обсягах від вищих рівнів управління до місцевого рівня і безпосередньо суб'єктам, що надають такі послуги; *нормативно-правового* через розроблення і прийняття пакету правових актів, що регулюють механізми державного управління соціальними послугами, приведення національного законодавства, що регламентує питання надання соціальних послуг, у відповідність із вимогами і стандартами Євросоюзу; *фінансового* шляхом передбачення в бюджетному законодавстві можливості отримання недержавними суб'єктами, що надають соціальні послуги, бюджетного фінансування, підвищення раціональності та ефективності використання бюджетних видатків на соціальні послуги; *інформаційного* з допомогою державної політики інформування населення про соціальні послуги, створення єдиної бази даних отримувачів усіх видів соціальних послуг та інтегрування її в єдину систему обліку соціальних виплат; *науково-прикладного* шляхом проведення науково-прикладних досліджень механізмів державного управління соціальними послугами, включення галузі знань “Соціальна робота” до галузі науки в Україні, широкого використання в практиці надання соціальних послуг сучасних технологій та інновацій; *освітнього* через державну політику професійного навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та атестації фахівців у системі надання таких послуг, запровадження спеціалізацій на рівні магістра з підготовки фахівців для роботи з конкретними категоріями отримувачів соціальних послуг; *кадрового* через підвищення престижу професії соціальних працівників і їх соціальних гарантій, забезпечення працевлаштування випускників за фахом “соціальний працівник”, здійснення кадрової політики у сфері соціальних послуг відповідно до вимог, норм та стандартів ЄС;

– визначено концептуальні підходи до модернізації системи надання соціальних послуг, що базуються на засадах децентралізації та субсидіарності, відповідно до яких соціальні послуги мають бути децентралізованими (дискретні повноваження, ресурси і відповідальність щодо їх надання передаються з вищих рівнів державного управління на нижчі), автономно керованими, надаватися на максимально наближеному до їх отримувача рівні, а держава повинна мінімізувати втручання в процес надання таких послуг, зосередившись на визначенні пріоритетів, формуванні політики та ухваленні стратегічних рішень у цій сфері;

– запропоновано авторську Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг, яка за своїм змістом є комплексною дослідницькою моделлю процесу вдосконалення механізмів державного управління такими послугами; визначено базові компоненти Концепції: мету (підвищення ефективності функціонування цієї системи); принципи (децентралізації, субсидіарності, адресності, партнерства та рівноправності сторін, прозорості, підзвітності та ін.);

механізми; стратегічні цілі в короткостроковий (розв'язання нагальних питань надання соціальних послуг), середньостроковий (приведення національної системи надання соціальних послуг у відповідність з нормами, вимогами і стандартами ЄС) і довгостроковий періоди (запобігання негативним суспільним явищам, які призводять до виникнення в населення складних життєвих обставин, створення можливостей для самостійного розв'язання ним життєвих проблем, інтеграція в суспільне життя), а також інструменти довгострокового періоду реалізації Концепції (монетизація пільг і трансформування їх у систему надання соціальних послуг, підвищення зайнятості, доходів і життєвого рівня населення, протидія корупції);

удосконалено:

– визначення поняття “соціальні послуги”, яке, на відміну від існуючих та крізь призму науки державного управління, запропоновано розуміти, як сукупність заходів, що спільно формуються та вживаються органами державної влади, фізичними особами і недержавними організаціями, спрямованих на пом'якшення або подолання складних життєвих обставин окремих осіб, груп населення для повернення їх до повноцінної життєдіяльності, а також досліджено теоретико-методологічні підходи до уточнення змісту понять, пов'язаних з державним управлінням соціальними послугами;

– понятійно-категорійний апарат галузі науки державного управління шляхом розширення змісту термінів “соціальне замовлення”, “управління якістю соціальних послуг” та введення до наукового обігу понять “механізми державного управління системою надання соціальних послуг”, “науково-прикладний механізм державного управління системою надання соціальних послуг”, “кадровий механізм державного управління системою надання соціальних послуг”, “організаційний механізм державного управління системою надання соціальних послуг”, “освітній механізм державного управління системою надання соціальних послуг” та “інформаційний механізм державного управління системою надання соціальних послуг”;

– структурування стратегічних напрямів удосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг в Україні, які згруповано в такі блоки: нормативно-правовий, фінансовий, інформаційний, організаційний, кадровий, науково-прикладний та освітній;

– дослідження європейських моделей співробітництва між державними і недержавними організаціями в системі надання соціальних послуг: скандинавської, континентальної, англосаксонської та перехідних, їх відмінностей за такими параметрами, як активність і частка фінансування державою недержавних організацій, що надають соціальні послуги;

– логічно-модельну схематизацію нормативно-правового механізму державного управління системою надання соціальних послуг в Україні, в якій виокремлено ієрархічні рівні (конституційний, законодавчий і підзаконний), узагальнення та систематизацію правових актів, якими врегульовуються правові відносини у вказаній системі на кожному рівні;

набули подальшого розвитку:

– систематизація етапів еволюції дослідження вітчизняної системи надання соціальних послуг, особливостей здійснення державного управління такою системою до проголошення незалежності України в умовах функціонування

радянської моделі соціального забезпечення і підтвердження оцінок науковців щодо “системної неефективності” цієї моделі, підміни соціальних послуг громіздкою, неефективною системою пільг, надмірного опікунства держави над громадянами та одержавлення сфери соціального обслуговування населення;

– актуалізація та узагальнення європейського досвіду щодо застосування інструментів державного управління соціальними послугами (соціальне контрахтування, стандартизація та ліцензування) в контексті реалізації державної політики інтеграції України до ЄС, аргументація необхідності реформування вітчизняної системи соціальних послуг, гармонізації, адаптації та приведення її у відповідність з визначеними ЄС вимогами, нормами і стандартами;

– дослідження менеджеріалізму як сучасної концепції, парадигми реформування державного управління, що базується на широкому впровадженні в практичну діяльність державного сектору конкуренції, механізмів ринку та бізнес-стилю управління, її генези, передумов виникнення і сучасних особливостей застосування у сфері надання соціальних послуг у розвинутих країнах Заходу, зокрема у Великобританії та США; “держави загального добробуту” як сучасної ліберальної моделі соціального захисту та надання соціальних послуг у розвинутих країнах світу, а також можливостей упровадження її елементів у вітчизняну практику в реаліях сьогодення;

– обґрунтування необхідності широкого використання державою на центральному і місцевому рівнях управління діалогу та співробітництва інститутів державного і недержавного секторів як ефективного державно-управлінського інструменту у сфері надання соціальних послуг, обов’язковими умовами функціонування якого мають бути рівноправність сторін і конструктивізм у взаємовідносинах, посилення інституційної спроможності й достатнє ресурсне забезпечення громадських організацій;

– аналіз проблем, пов’язаних з розробленням, упровадженням та реалізацією механізмів державного управління системою надання соціальних послуг (монополізація державою ринку соціальних послуг, нормативно-правова неврегульованість, низькі рівні ефективності, адресності, якості, доступності та недостатність обсягів надання таких послуг, нераціональне використання виділених коштів, а також незадовільний сучасний стан реформування вказаної системи в Україні, характерними рисами якого є непослідовність, несистематичність, епізодичність, неефективність та недофінансування).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації теоретичні положення, висновки, розроблені Концепція та практичні рекомендації можуть слугувати науково-методологічним підґрунтям для таких цілей: формування в Україні системи соціальних послуг європейського типу, європейського державного управління, політики в цій сфері; розроблення, вдосконалення нормативно-правової бази механізмів державного управління соціальними послугами; підвищення в системі державної служби ефективності навчального процесу з питань державного управління соціальними послугами; подальшого розвитку теорії та практики державного управління системою надання соціальних послуг.

Результати дисертаційного дослідження було використано:

– у законотворчій діяльності Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування при опрацюванні та підготовці до першого читання проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” (реєстраційний № 1898 від 30 січня 2015 року, зокрема в частині соціального захисту населення, надання доступних соціальних послуг у територіальних громадах і підвищення їх фінансової самодостатності (довідка про впровадження від 4 березня 2015 року № 04-14/14-1194);

– під час розроблення Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу нової редакції законопроекту “Про державну службу”, при підготовці пропозицій щодо реформування в Україні державної служби, розвитку вітчизняних державних інституцій у контексті європейської інтеграції держави, адаптації їх до стандартів Європейського Союзу; проектів нормативно-правових актів з використанням аналітичних матеріалів та пропозицій щодо запровадження інноваційних інструментів менеджменту в державно-управлінську практику (наказ Національного агентства України з питань державної служби від 29 листопада 2012 року № 226 “Про встановлення критеріїв визначення переліку посад працівників державних органів, органів влади АРК та їх апарату, які виконують функції з обслуговування”, проект Стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року), спрямованих на забезпечення проведення адміністративної реформи, створення передумов для подальшої ефективної роботи державних органів в Україні (довідка про впровадження від 3 березня 2015 року № 02/94-15);

– у нормотворчій діяльності науково-методичною комісією Міністерства освіти та науки України, зокрема при розробленні стандартів ліцензування галузі знань “Соціальна робота”, спеціальностей “соціальна робота” та “соціальна допомога”, при підготовці паспортів наукових спеціальностей галузі знань “Соціальна робота”, а також при проведенні науково-практичного семінару “Роль науково-прикладного напрямку в забезпеченні науковими фахівцями спеціальності “соціальна робота” (довідка про впровадження від 17 березня 2015 року № 311/29);

– у навчальному процесі: Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу при підготовці навчально-методичних комплексів і навчальних програм підвищення рівня професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань надання населенню державних послуг, зокрема в соціальній сфері, та дотримання європейських стандартів (довідка про впровадження від 3 березня 2015 року № 02/94-15); Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Київської міської державної адміністрації при підготовці семінарів з підвищення кваліфікації працівників Управління сім’ї, молоді та спорту вказаного Департаменту (довідка про впровадження від 12 червня 2015 року № 1533); Київського міського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, зокрема при підготовці професійних програм підвищення кваліфікації, тематичних короткотермінових семінарів та читанні лекційних курсів для проведення навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування столиці України

– м. Києва (довідка про впровадження від 20 березня 2015 року № 56); Департаменту соціального захисту населення Рівненської обласної державної адміністрації при підготовці та підвищенні кваліфікації працівників департаменту, підготовці науково-практичних семінарів з підвищення кваліфікації працівників районних, міських управлінь, соціальних служб, реабілітаційних центрів (довідка про впровадження від 19 червня 2015 року № 01-18-000/1130); Радивилівського територіального центру соціального обслуговування Рівненської області при підготовці та проведенні занять з підвищення кваліфікації працівників у “Школі соціального працівника” (довідка про впровадження від 21 травня 2015 року № 03-2/317); кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії під час розробки навчально-методичного забезпечення з нормативної дисципліни “Соціальний і гуманітарний розвиток” для спеціальності “Управління суспільним розвитком” (довідка про впровадження від 17 березня 2015 року № 1/15-02-196); Науково-навчального інституту соціальних технологій Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля зі спеціальності “Управління соціальними закладами” освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” при підготовці та проведенні лекцій з дисципліни “Управління якістю соціальних послуг та допомог” на кафедрі менеджменту соціального забезпечення (довідка про впровадження від 12 грудня 2014 року № 783/08-12); Чернігівського національного технологічного університету при розробці кафедрою соціальних наук та технологій нормативних дисциплін “Соціальний аудит та інспектування”, “Менеджмент соціальної роботи” (довідка про впровадження від 26 січня 2015 року № 503/08-19); Міжнародного благодійного фонду “Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні” (Альянс-Україна) при розробці лекційних курсів підвищення кваліфікації працівників цієї організації з питань надання соціальних послуг людям з ВІЛ/СНІД в Україні (акт про впровадження від 17 березня 2015 року № 382); Інституту соціальної роботи та управління Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова при розробленні навчально-методичного забезпечення і тематики магістерських робіт для студентів галузі знань “Специфічні категорії” спеціальності “Управління соціальними закладами” (довідка про впровадження від 3 березня 2015 року № 173).

Особистий внесок здобувача. Ідеї, наукові результати, висновки і розробки, викладені в дисертації, отримано автором самостійно. Особистий внесок дисертанта в наукові праці, опубліковані в співавторстві, полягає: в навчальному посібнику [31] – у написанні розділів “Організація праці працівників апарату управління”, “Соціально-психологічні аспекти управління персоналом”; у підручнику [30] – у написанні розділів “Державний стандарт оформлення документів та їх реквізити”, “Кадрова документація: контрактна система найму працівників, угоди, облікова документація”, “Документування господарсько-договірної діяльності”; у статті [52] – у формулюванні мети, завдань, висновків публікації, аналізі аспектів державного управління системою соціального захисту України в радянський період її історії (1950–1991 рр.).

Апробація результатів дисертації. Положення, результати, які викладено в дисертації, обговорювалися на засіданнях кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії. Основні наукові ідеї, положення, висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на науково-практичних

конференціях, зокрема міжнародних, за міжнародною участю та всеукраїнських: “Соціальна робота і сучасність: теорія та практика” (Київ, 2012); “Модернізація державного управління та європейська інтеграція України” (Київ, 2013); “Актуальні дослідження в соціальній сфері” (Одеса, 2013, 2014); “Соціальна робота: шляхи забезпечення ефективності” (Луганськ, 2013); “Соціальна політика: концепції, технології, перспективи” (Київ, 2013, 2014); “Соціальна робота: теорія, історія, інноватика” (Київ, 2014); “Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку” (Київ, 2014); “Місьцеве самоврядування – основа сталого розвитку України” (Київ, 2014); “Інституційне забезпечення кадрової політики у державному управлінні: становлення та розвиток” (Київ, 2015) та ін.

Публікації. Основні наукові результати дисертації опубліковано в 53 наукових працях, зокрема: одній одноосібній монографії, 24 статтях у наукових фахових виданнях України з державного управління, чотирьох статтях у наукових періодичних виданнях інших держав з напрямку, з якого підготовлено дисертацію; 12 тезах матеріалів науково-практичних конференцій; 12 виданнях, віднесених до категорії інших видань.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 455 сторінок, обсяг основного тексту – 381 сторінка. Список використаних джерел включає 376 найменувань (70 із яких – іноземних). Робота містить 26 рисунків, 9 таблиць і 17 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, розкрито ступінь її наукової розробленості, вказано на зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету та визначено завдання, об’єкт, предмет дослідження, охарактеризовано його методи, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію, публікації, розкрито структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – *“Теоретико-методологічні засади дослідження механізмів державного управління системою надання соціальних послуг”* – охарактеризовано стан наукової розробленості механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, виокремлено проблемні поля і напрями дисертаційного дослідження; розкрито крізь призму державного управління сутність поняття “соціальні послуги”, співвідношення понять “соціальні послуги”, “соціальний захист”, “соціальне забезпечення”, “соціальне обслуговування”; розроблено інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг, класифіковано та охарактеризовано механізми державного управління вказаною системою в Україні, визначено поняття “система надання соціальних послуг”, “механізми державного управління системою надання соціальних послуг”.

У процесі аналізу джерельної бази дисертації виявлено: відсутність у вітчизняній науці державного управління цілісного дослідження механізмів державного управління системою надання соціальних послуг; недостатня

сформованість понятійно-категорійного апарату сфери соціальних послуг і його неузгодженість; відсутність класифікації і ґрунтового аналізу вказаних вище механізмів; потребу в аналізі сучасного стану дослідженості проблем реформування вітчизняної системи соціальних послуг, удосконаленні механізмів державного управління соціальними послугами; недостатність висвітлення в наукових джерелах кращого зарубіжного досвіду впровадження таких механізмів.

Установлено, що поняття “соціальні послуги” не має методологічно узгодженого визначення і єдиного трактування в зарубіжній і вітчизняній науковій літературі. На базі етимологічного аналізу термінів “соціальний”, який у роботі розглядається як аспект, підсистема суспільного, сукупність характеристик, відносин і взаємодій особи, різних груп населення у структурі такої підсистеми, та “послуги” – як діяльність нематеріально-речового характеру, спрямована на задоволення потреб окремої особи, соціальних груп населення на платній та безоплатній основі, поняття “соціальні послуги” в контексті дисертаційного дослідження запропоновано розуміти як спільну діяльність державних і недержавних суб’єктів щодо надання таких послуг, яка спрямована на пом’якшення або подолання складних життєвих обставин, покращання соціального становища окремих осіб чи груп населення.

Визначено поняття “система надання соціальних послуг” як сукупність зв’язків, відносин між державними і недержавними суб’єктами та їх діяльність, що спрямована на надання таких послуг.

Поняття “соціальні послуги” класифіковано і теоретично обґрунтовано: за формами (матеріальна допомога, соціальне обслуговування); за місцем (стаціонарні, напівстаціонарні, в громаді, за місцем проживання); за способом (базові, комплексні, технічні, екстрені); за терміном (постійні, тимчасові, разові); за критерієм платності (платні, безоплатні). З’ясовано, що соціальні послуги: є складовою сфери соціального обслуговування та системи соціального захисту населення; мають слабкий зв’язок із соціальним забезпеченням, яке базується на наданні матеріальної, грошової допомоги. Класифіковано та охарактеризовано за специфічними рисами, змістом, спрямованістю організації, впровадження механізми державного управління системою надання соціальних послуг: фінансовий; нормативно-правовий; організаційний (соціальне замовлення, ліцензування, стандартизація соціальних послуг, державно-громадське міжсекторальне співробітництво); інформаційний; кадровий; науково-прикладний; освітній.

Запропоновано авторське визначення поняття “механізми державного управління системою надання соціальних послуг” як сукупності практичних заходів, способів, форм, методів, принципів, інструментів, за допомогою яких у цій системі реалізуються державна політика та державно-управлінські впливи в системі надання соціальних послуг.

Розроблено інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг, структура якого наведена на рис. 1 і включає: “вхід” системи (мета, цілі, завдання, ресурси); принципи; механізми державного управління; суб’єктів, що надають соціальні послуги (державні, комунальні, недержавні заклади та організації, фізичні особи); отримувачів соціальних послуг; “вихід” – досягнуті результати, оцінку наданих соціальних послуг у показниках якості, ефективності, адресності, раціональності використаних коштів тощо.

У другому розділі – “Еволюція механізмів державного управління системою надання соціальних послуг в Україні” – проаналізовано генезу, особливості державного управління системою надання соціальних послуг в Україні до проголошення незалежності, сучасний стан реформування діючої системи надання соціальних послуг, недоліки впровадження та реалізації механізмів державного управління такою системою; досліджено сучасні реалії, проблеми, пов’язані з упровадженням нормативно-правового, фінансового, кадрового, освітнього та науково-прикладного механізмів державного управління системою надання соціальних послуг.

У процесі дослідження обґрунтовано потребу у висвітленні історичних передумов розвитку механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, а також у тому, що систему надання соціальних послуг, механізми державного управління цією системою слід розглядати у взаємозв’язку подій минулого, сучасного та майбутнього. Підхід до дослідження, що базується на органічній єдності цих трьох складових, дає змогу виявити помилки, припущені в минулому, та запобігти їх виникненню у майбутньому, впровадити в державно-управлінську практику кращі історичний досвід і напрацювання. Пошук шляхів трансформування системи надання соціальних послуг, розроблення сучасних механізмів державного управління такими послугами мають базуватися на результатах дослідження історичних обставин, реалій, у яких вона колись функціонувала.

Рис. 1. Інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг

Установлено, що соціальні послуги в Україні в радянський період її історії надавалися в системі соціального забезпечення (соцзабез) соціально уразливим, незахищеним категоріям населення (особам похилого віку, з інвалідністю, психічними захворюваннями та ін.) переважно стаціонарно в державних соціальних і медичних закладах (будинках-інтернатах, госпіталах, психіатричних лікарнях та ін.). Визначено особливості державного управління соціальними послугами в радянській системі соцзабезу: його надмірна централізація; тоталітаризм; домінування держави у врегулюванні соціальних процесів; уніфікований підхід до забезпечення соціальних гарантій. Державне управління такою системою здійснювалося за принципом патерналізму, який базується на політиці надмірного опікунства держави над громадянами, одержавлення і монополізації соціальної та інших сфер суспільного життя.

Досліджено, що серйозною проблемою функціонування системи надання соціальних послуг є недоліки, пробіли в її нормативно-правовому забезпеченні. Акцентовано увагу на тому, що механізми державного управління цією системою, визначені Законом України “Про соціальні послуги”, не повною мірою реалізуються через недостатню розробленість відповідних правових актів. Показано, що недосконалість нормативно-правового механізму державного управління системою надання соціальних послуг є причиною низьких рівнів якості, адресності, ефективності у витратах на надання таких послуг. На основі узагальнення та аналізу правових актів, які врегульовують питання надання соціальних послуг, розроблено логічно-модельну схематизацію нормативно-правового механізму державного управління системою надання соціальних послуг, який реалізується на трьох ієрархічних рівнях: конституційному (Конституція України); законодавчому (Бюджетний, Господарський, Податковий, Цивільний кодекси України, Закон України “Про соціальні послуги” та ін.); підзаконному (Стратегія реформування системи надання соціальних послуг, Порядок регулювання тарифів на платні соціальні послуги та ін.).

З’ясовано, що реалізації повною мірою Закону України “Про соціальні послуги” перешкоджають недоліки, притаманні фінансовому механізму державного управління системою надання соціальних послуг, основними з яких є прогалини в бюджетному законодавстві, що порушують рівність державних і недержавних суб’єктів, які надають соціальні послуги, в доступі останніх до отримання бюджетних коштів. Показано, що відповідно до норм бюджетного законодавства бюджетні видатки на надання соціальних послуг призначаються виключно для державних установ стаціонарного типу і спрямовуються в ці установи. Така модель фінансування не сприяє становленню в системі надання соціальних послуг конкуренції та ринкових відносин, призводить до монополії на ринку державних суб’єктів, що надають соціальні послуги, їх низької якості та неефективності.

Визначено джерела фінансування системи надання соціальних послуг: державні кошти (кошти державного і місцевих бюджетів; кошти державних і позабюджетних соціальних страхових, інших спеціальних фондів; інші джерела); недержавні кошти (кошти підприємств, установ та організацій; кошти благодійної допомоги, пожертвування; плата за соціальні послуги, їх одержувачів; інші джерела). Статистичний аналіз бюджетних соціальних видатків в Україні дав змогу встановити екстенсивне збільшення їх обсягів та водночас

недофінансування (40%) сфери соціальних послуг. Доведено неефективність і нерациональність підходів до фінансування та управління виділеними коштами в системі надання соціальних послуг.

Установлено, що нормативною базою для формування кадрового механізму державного управління системою надання соціальних послуг, стан реалізації якого визнано незадовільним, є ст. 17 Закону України “Про соціальні послуги”. Визначено базові складові цього механізму та чинники, що негативно впливають на кадрове забезпечення системи надання соціальних послуг, зокрема відсутність виваженої державної кадрової політики в цій сфері, звільнення з роботи кваліфікованих соціальних працівників через низьку зарплату, неналежні соціально-побутові умови та недостатні соціальні гарантії, “тінізація” ринку праці. Виявлено схожість, взаємодоповнюваність кадрового та освітнього механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, а також недоліки реалізації освітнього механізму, зокрема такі, як низька мотивація випускників ВНЗ працювати за фахом “соціальний працівник”, відсутність стандартів ліцензування напряму підготовки “соціальна робота” галузі знань “Соціальна робота”, низька якість підготовки.

Доведено, що науково-прикладний механізм державного управління системою надання соціальних послуг детермінує ефективність функціонування цієї системи. Показано, що для реалізації механізмів державного управління соціальними послугами необхідне наукове обґрунтування положень відповідних статей Закону України “Про соціальні послуги”. Аргументовано, що впровадження в практику надання соціальних послуг результатів науково-прикладних досліджень, сучасних методик і технологій, технічних засобів реабілітації (автомобілі, візки для пересування, слухові апарати, протези тощо) дає змогу особам з обмеженими фізичними можливостями отримувати послуги кращої якості. З’ясовано, що науково-прикладний механізм широко використовується в європейських моделях надання соціальних послуг.

У **третьому розділі** – *“Зарубіжний досвід застосування механізмів державного управління соціальними послугами”* – досліджено кращий зарубіжний досвід використання інструментів державного управління соціальними послугами, взаємодії інститутів державного і недержавного суспільних секторів з питань надання таких послуг; здійснено аналіз сучасних зарубіжних парадигм реформування державного управління соціальними послугами.

Дослідження показало, що в країнах ЄС, інших розвинутих державах світу широко застосовують такі державно-управлінські інструменти надання соціальних послуг, як соціальне контракування, ліцензування, стандартизація та міжсекторальне суспільне співробітництво, що дає змогу підвищувати рівні ефективності, адресності, якості, доступності надання соціальних послуг і охоплення ними отримувачів цих послуг; раціональності використання виділених бюджетних коштів, заощадження і залучення в систему надання соціальних послуг додаткових ресурсів.

З’ясовано, що соціальне контракування базується на договірних відносинах між державою і суб’єктом, що надає соціальні послуги, щодо виконання поставлених державою завдань за рахунок фінансування з державного або місцевого бюджету. Запровадженню соціального контракування мають передувати:

встановлення державою мінімальної вартості соціальних послуг; стандартизація та оцінювання соціальних послуг; сертифікація, акредитація та ліцензування.

Визначено, що ліцензування запобігає наданню отримувачам соціальних послуг низької якості, здійснення державою їх контролю і моніторингу. Ліцензування покладається на спеціально уповноважений державою орган ліцензування на центральному і місцевому рівнях за територіальним або відомчим принципом, здійснюється відповідно до національних мінімальних стандартів соціальних послуг.

Вивчення зарубіжного досвіду показало, що передумовами запровадження вказаних інструментів у систему надання соціальних послуг є: роздержавлення і формування ринку соціальних послуг; децентралізація, збалансування дискретних повноважень, забезпечення фінансової достатності та відповідальності в системі надання соціальних послуг. Установлено, що в Угорщині, Польщі, Румунії та Болгарії децентралізація надання соціальних послуг здійснювалася в контексті взятих ними зобов'язань щодо виконання вимог, пов'язаних зі вступом до ЄС, що передбачало проведення системних реформ державного управління, впровадження відповідних норм і стандартів у цій сфері. Аргументовано, що закритість, непрозорість у процесі прийняття рішень щодо надання соціальних послуг призводить до негативних наслідків, пов'язаних з використанням згаданих вище інструментів. Акцентовано увагу на тому, що застосування в окремо взятій країні цих інструментів має базуватися на чітко визначеній нормативно-правовій базі, враховувати історичні передумови, особливості політичного і соціально-економічного середовища.

Зроблено висновок, що міжсекторальне співробітництво є особливо ефективним в умовах нестачі коштів, кваліфікованих фахівців, інших ресурсів, політичної нестабільності, неспроможності державних суб'єктів, що надають соціальні послуги, належно виконувати свої функції.

Виокремлено європейські моделі співробітництва між державними і недержавними організаціями (скандинавська, англосаксонська, континентальна, перехідні) цього інструменту, які розміщено між двома осями: самостійність – спроможність недержавних організацій (НДО) функціонувати без благодійних фондів; інституціоналізація – спроможність НДО виконувати делеговані державою завдання щодо надання соціальних послуг, їх рівноправність, надійність, підзвітність, відповідальність.

Виявлено спільні тенденції в країнах ЄС щодо надання соціальних послуг: створення змішаного ринку, рівних умов для державних і недержавних суб'єктів надання таких послуг; посилення їх ролі, уніфікація інструментів надання соціальних послуг.

Доведено, що менеджеріалізм є сучасною зарубіжною парадигмою модернізації державного управління, зорієнтованою на задоволення потреб громадян, надання їм якісних послуг, зокрема соціальних. Реформи менеджеріалізму, необхідність яких зумовлена гострим дефіцитом бюджетних коштів і бюрократизмом, передбачають запровадження в практику державного управління конкуренції, бізнес-стилю управління, децентралізованого фінансового і кадрового менеджменту, інших ринкових механізмів.

Установлено, що “держава загального добробуту” – сучасна парадигма реформування системи соціального захисту та надання соціальних послуг, яку впроваджено у США, Великобританії, інших державах світу. З’ясовано, що постулатом цієї парадигми є мінімізація втручання держави в надання соціальних послуг, яке делегується недержавним суб’єктам, що надають їх в умовах ринку. Сучасні реалії суспільного розвитку спонукають державу зменшувати соціальні видатки, виплати і допомоги, підвищувати їх адресність тощо. Доведено, що середовище посттоталітарного українського суспільства несприятливо впливає на впровадження цієї парадигми у вітчизняну практику надання соціальних послуг.

У **четвертому розділі** – *“Організаційний та інформаційний механізми державного управління системою надання соціальних послуг”* – розкрито крізь призму організаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг інтегральні функції пов’язаних з ним інститутів, досліджено сучасний стан розроблення і впровадження інструментів цього механізму в Україні; визначено роль інформаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг.

Показано, що державне управління системою надання соціальних послуг може ефективно здійснюватися за допомогою організаційного механізму. Доведено, що в системі надання соціальних послуг інститути (державні, недержавні) через організаційний механізм повинні виконувати інтегральні функції підсистем у системі, сутність яких полягає в досягненні мети механізму: побудові такої системи, яка характеризується впорядкованістю її інститутів, узгодженістю інтересів осіб, соціальних груп, утворенням, розвитком і вдосконаленням зв’язків, взаємодії між її підсистемами.

На основі результатів аналізу визначено інтегральні функції інститутів в організаційному механізмі державного управління системою надання соціальних послуг (рис. 2). У процесі дослідження виявлено, що структура інститутів системи надання соціальних послуг є громіздкою і заплутаною, що призводить до неефективності функціонування цієї системи, державного управління нею на державному і регіональному рівнях, а отже, до дублювання функцій, виконуваних багатьма органами державної влади, державними відомствами, установами, розпорошення наявних ресурсів і зниження відповідальності за реалізацію політики в системі надання соціальних послуг.

Визначено інструменти організаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг, а саме: соціальне замовлення; стандартизація; управління якістю соціальних послуг; державно-громадське співробітництво з питань надання таких послуг. Сформульовано визначення кожного інструменту, розкрито їх зміст і сутність. Проаналізовано сучасний стан, недоліки розроблення, впровадження і реалізації в Україні цих інструментів. З’ясовано, що соціальне замовлення надання соціальних послуг перебуває на етапі започаткування та апробації. Стан використання потенціалу останнього інструменту визнано незадовільним: надання соціальних послуг меценатами, волонтерами, неприбутковими організаціями нівелюється; громадським організаціям створюються перешкоди в доступі до отримання бюджетних соціальних видатків, здійснення ними комерційної діяльності не передбачено

чинним українським законодавством, а органи державної влади не проявляють активності у співпраці з такими організаціями.

Рис. 2. Інтегральні функції інститутів в організаційному механізмі державного управління системою надання соціальних послуг

Розкрито сутність та сформульовано визначення інформаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг. Акцентовано увагу на важливій ролі цього механізму в системі надання таких послуг. Визначено проблеми, пов'язані з його функціонуванням в Україні, найбільш важливими з яких є відсутність єдиного електронного реєстру суб'єктів, що надають соціальні послуги, і переліку таких послуг, які надаються на безоплатній і платній основі, та їх отримувачів. Недоліками інформаційного забезпечення вітчизняної системи надання соціальних послуг є також відсутність офіційної статистики про соціальні послуги, незадовільний стан поінформованості, забезпечення населення інформаційно-довідковим матеріалом про соціальні послуги, неможливість для отримувачів послуг надіслати електронні звернення, скарги, пропозиції щодо надання таких послуг місцевим органам влади через веб-сторінки та ін.

У п'ятому розділі – “Пріоритетні напрями удосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг” – розроблено Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг, спираючись на яку визначено та обґрунтовано шляхи вдосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, сформульовано відповідні практичні рекомендації.

Наголошено на тому, що основою вдосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг є Концепція модернізації системи надання соціальних послуг, яку розроблено з використанням результатів дослідження дисертації. До складу Концепції входять такі елементи (рис. 3): мета; принципи; періоди; цілі (пріоритети, завдання); державно-управлінські механізми.

Рис. 3. Матриця Концепції модернізації системи надання соціальних послуг

Особливістю Концепції є її періодизація, визначення прогнозованих часових меж реалізації цілей і завдань періодів, які в короткостроковому періоді є оперативними, а в середньо- та довгостроковому – стратегічними.

На короткостроковий період реалізації Концепції визначено пріоритети щодо вдосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг (нормативно-правовий, фінансовий, інформаційний, інституційно-організаційний, кадровий, освітній, науково-прикладний), завдання та конкретизовано очікувані результати їх реалізації.

Зазначено, що в середньостроковий період реалізації Концепції в контексті зовнішньої державної політики інтеграції України до ЄС механізми і формат державного управління системою соціальних послуг мають бути приведені у відповідність з нормами, вимогами і стандартами ЄС. Особливо це стосується нормативно-правового механізму, завданнями якого повинні стати: гармонізація

законодавчих та підзаконних актів, що регулюють надання соціальних послуг в Україні, відповідно до вимог, норм і стандартів законодавства ЄС; внесення змін до вітчизняного законодавства в частині забезпечення рівності суб'єктів, що надають соціальні послуги, в доступі до фінансування з бюджетів різних рівнів, а також у частині передбачення можливості здійснення громадськими організаціями комерційної діяльності.

Акцентовано увагу на досягненні мети у довгостроковій перспективі реалізації Концепції – запобігання виникненню складних життєвих обставин, в які потрапляють соціально уразливі верстви населення, створення передумов для самостійного подолання ними таких обставин. А отже, державне управління системою надання соціальних послуг має спрямовуватися на мінімізацію негативних і максимізацію позитивних ефектів впливу факторів, особливо екзогенних. З огляду на це в дисертації розроблено інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг в умовах впливу екзогенних факторів (рис. 4), ключовими з яких є глобалізація, політичний, економічний, соціально-демографічний і науково-технологічний.

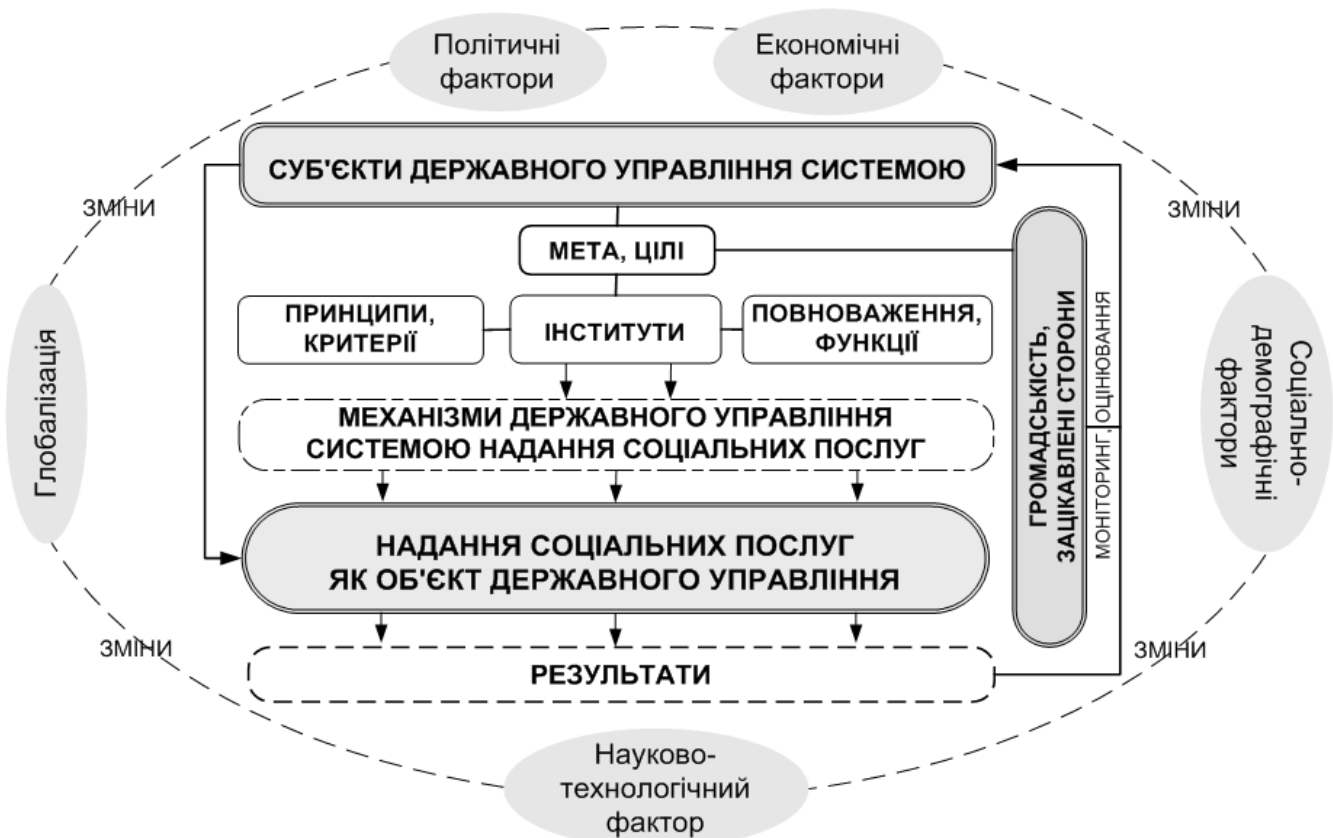

Рис. 4. Інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг в умовах впливу екзогенних факторів

Доведено важливість впливу екзогенних факторів на ефективність функціонування системи надання соціальних послуг в Україні. Кінцевим результатом імплементації Концепції в довгостроковій перспективі мають стати максимальна соціальна реабілітація, інтегрування осіб, соціальних груп, що перебувають у складних життєвих обставинах, у суспільне життя. Це передбачає підвищення життєвого рівня таких осіб за рахунок зайнятості, збільшення

доходів, сприяння в такий спосіб зменшенню кількості реципієнтів соціальних послуг, вивільнення і спрямування бюджетних соціальних видатків на підвищення якості вказаних послуг. У цьому контексті важливим завданням є трансформування чинної системи пільг як контрпродуктивного пережитку радянщини, в систему надання соціальних послуг, основою якої є філософія монетизації пільг, створення ринку послуг, запровадження моделі “гроші ходять за клієнтом” (право вибору реципієнтом провайдера послуги в межах виділеної йому державою грошової компенсації).

У розділі обґрунтовано важливість у системі надання соціальних послуг: включення суб’єктів, що їх надають, у глобалізовані соціальні мережі; створення ринку соціальних послуг та забезпечення умов його функціонування; впровадження інноваційних методик, технологій; підвищення ролі інформаційного механізму; зменшення соціальної поляризації, подолання бідності, підвищення зайнятості, доходів та рівня життя населення; запобігання проявам корупції, бюрократизму, детінізації ринку праці.

У процесі дослідження встановлено, що основою вдосконалення системи надання соціальних послуг є розроблення механізмів державного управління цією системою, що базується на принципах децентралізації та субсидіарності, згідно з якими дискретні повноваження, ресурси та відповідальність щодо надання соціальних послуг повинні бути передані з вищих рівнів державного управління на найнижчий рівень – суб’єктам, що надають такі послуги. Роль держави в цій системі зводиться до формування соціальної політики, моніторингу, оцінки і внесення коректив у нормативно-правову базу.

ВИСНОВКИ

У дисертації розв’язано актуальну наукову проблему, яка полягає у визначенні, науково-теоретичному обґрунтуванні механізмів державного управління системою надання соціальних послуг та розробленні на основі цього Концепції модернізації вказаної системи в Україні. В процесі дослідження отримано такі основні наукові і теоретичні результати.

1. Аналіз наукових праць, нормативно-правової бази показав, що у вітчизняній державно-управлінській науці немає цілісного комплексного наукового дослідження системи надання соціальних послуг, учені розглядають лише окремі їх аспекти. Виходячи з цього існує потреба в теоретико-методологічному обґрунтуванні вказаних механізмів та розробленні Концепції модернізації системи надання соціальних послуг в Україні, впровадження якої сприятиме реалізації положень Закону України “Про соціальні послуги” повною мірою. Напрями дослідження дисертації актуалізуються з огляду на євроінтеграційний курс державної політики України, що передбачає приведення системи надання соціальних послуг у відповідність з нормами, вимогами і стандартами ЄС.

2. Розкрито крізь призму державного управління сутність категорії “соціальні послуги”, які є: соціальною функцією держави; формою реалізації прав, свобод людини і громадянина, державних соціальних гарантій і зобов’язань; сферою діяльності уповноважених державою органів виконавчої влади та органів

місцевого самоврядування. Соціальні послуги визначено як сукупність спільно розроблених і здійснюваних органами державної влади із зацікавленими сторонами заходів щодо пом'якшення або подолання складних життєвих обставин окремих осіб, соціальних груп та повернення їх до повноцінної життєдіяльності. Класифіковано і теоретично обґрунтовано види надання соціальних послуг, зокрема за формами, за місцем, за способом, за терміном, за критерієм платності. З'ясовано, що соціальні послуги є складовою соціального обслуговування, яке передбачає сприяння, підтримку та надання послуги окремим особам, соціальним групам. За змістом поняття “соціальний захист”, “соціальне забезпечення”, “соціальне обслуговування” є ширшими, ніж поняття “соціальні послуги”. Ці поняття корелюються між собою, як ціле та частина цілого.

3. Змодельовано інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг і визначено його структуру, ключовими елементами якого є: суб'єкти – уповноважені органи державної влади, суб'єкти, що надають соціальні послуги (державні, комунальні, недержавні, фізичні особи); об'єкти – отримувачі соціальних послуг (особи, окремі соціальні групи, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати); взаємозв'язки, взаємовідносини між ними, які базуються на певних принципах і реалізуються через механізми державного управління вказаною системою. Доведено, що система надання соціальних послуг є складним, багатогранним утворенням, що потребує застосування механізмів державного управління: нормативно-правового; фінансового; організаційного; кадрового; інформаційного; науково-прикладного; освітнього. З'ясовано, що такі механізми базуються на сукупності зв'язків, взаємодій між потребами, інтересами отримувачів таких послуг, суб'єктами та об'єктами управління цією системою. Сформульовано авторське визначення понять: “система надання соціальних послуг” як складної соціально-економічної системи, що включає сукупність зв'язків, відносин між державними органами та недержавними організаціями, діяльність яких спрямована на надання соціальних послуг; “механізми державного управління системою надання соціальних послуг” як сукупності практичних заходів, способів, форм, методів, принципів, інструментів за допомогою яких реалізуються державно-управлінські впливи, державна політика в системі надання соціальних послуг.

4. Аналіз дав змогу встановити, що в радянський період історії України соціальні послуги мали переважно медичну спрямованість, надавалися в системі соціального забезпечення (соцзабез) уразливим і незахищеним категоріям населення: громадянам похилого віку, психічно хворим, інвалідам шляхом тривалого утримання їх у стаціонарних закладах (будинках-інтернатах, госпіталах, психіатричних лікарнях та ін.).

Обґрунтовано, що сучасна система надання соціальних послуг в Україні є недостатньо реформованою і має низку анахронізмів, притаманних радянській моделі соцзабезу, до яких належать: домінування державних суб'єктів у наданні соціальних послуг, підміна їх громіздкою, неефективною системою пільг, матеріальної допомоги і виплат, фінансування соціальних видатків переважно з державного бюджету та ін. Визначено недоліки системи соціальних послуг в

Україні, до яких належать: нормативно-правова неврегульованість; неефективність, нераціональність у підходах до фінансування та управління виділеними коштами; державна монополізація ринку соціальних послуг і розподілу замовлень; недостатня розробленість механізмів державного управління соціальними послугами та їх впровадженні; ускладненість процесу організації й надання соціальних послуг, прояви бюрократизму, корупції.

5. У процесі дослідження з'ясовано, що нормативно-правовий механізм державного управління системою надання соціальних послуг реалізується на трьох рівнях: конституційному, законодавчому і підзаконному. Визначено правові акти, якими врегульовується вказаний механізм на кожному рівні: Конституцією України (ст. 36, 40, 46-48, 52 та ін.); кодексами України, законодавчими актами; відповідними підзаконними актами. Наголошено на тому, що суб'єкти законотворчої, нормотворчої діяльності, розробляючи правові акти, пов'язані з наданням соціальних послуг, мають враховувати положення і вимоги міжнародних правових документів (Загальної декларації прав людини, Європейської соціальної хартії, Європейського кодексу соціального забезпечення та ін.). Визначено недоліки нормативно-правового механізму державного управління системою надання соціальних послуг, зокрема: прогалини в бюджетному законодавстві; неузгодженість між правовими актами, колізії в нормах права, що регламентують надання соціальних послуг; невизначеність нормативно-правової термінології сфери надання соціальних послуг.

Показано, що недоліки у фінансовому механізмі державного управління системою надання соціальних послуг перешкоджають реалізації положень Закону України "Про соціальні послуги". В контексті інтеграції України до ЄС такий формат фінансування системи надання соціальних послуг не відповідає європейським нормам і вимогам у цій сфері. Аналіз положень статей Бюджетного кодексу України, які визначають порядок фінансування соціальних послуг, дав змогу виявити порушення принципу рівноправності суб'єктів, що надають соціальні послуги, в отриманні бюджетного фінансування. Такий фінансовий механізм порушує конкуренцію на ринку соціальних послуг, призводить до монопольного становища державних суб'єктів – надавачів цих послуг і їх низької якості.

6. Дослідження дало змогу виявити взаємодоповнюваність кадрового та освітнього механізмів державного управління системою надання соціальних послуг, визначити базові складові цих механізмів. Акцентовано увагу на їх важливості для забезпечення належного функціонування системи надання соціальних послуг. Визнано, що стан упровадження та реалізації в Україні кадрового та освітнього механізмів державного управління системою надання соціальних послуг є незадовільним, і виявлено причини цього: низька мотивація соціальних працівників до роботи (невисока зарплата, неналежні соціально-побутові умови та недостатні соціальні гарантії); дефіцит і низька кваліфікація кадрів із соціальної роботи; "тінізація" ринку праці; відсутність систем безперервного професійного навчання кадрів, моніторингу і прогнозування потреб у кваліфікованих кадрах; нерозробленість державної кадрової політики у сфері надання соціальних послуг, а також стандартів ліцензування напряму підготовки "соціальна робота" галузі знань "Соціальна робота" та ін. Обґрунтовано потребу в науково-прикладному механізмі державного управління

системою надання соціальних послуг, який має базуватися на використанні результатів науково-прикладних досліджень, науково-інноваційних розробок, упровадженні технологій і методик, сучасних технічних засобів реабілітації у цій сфері. Установлено, що визначені Законом України “Про соціальні послуги” механізми державного управління системою надання соціальних послуг потребують наукового обґрунтування.

7. Визначено, що за кордоном контракування (замовлення) є ефективним інструментом державного управління соціальними послугами, який реалізується на засадах: субсидіарності, децентралізації, прозорості, відкритості; збалансування дискретних повноважень; фінансової достатності й відповідальності; належного кадрового забезпечення та інституційної спроможності. Контракування соціальних послуг має такі переваги: підвищення адресності, якості, доступності, обсягів надання таких послуг; заощадження і залучення додаткових ресурсів та ін. Передумовами запровадження цього інструменту є: стандартизація, акредитація, ліцензування соціальних послуг; установлення мінімальної вартості соціальної послуги на одну особу.

Показано, що ліцензування як інструмент державного управління соціальними послугами виконує такі ключові функції: забезпечення захисту отримувачів цих послуг від низької їх якості; здійснення державою моніторингу, контролю за цими послугами. З’ясовано, що ліцензійні умови, вимоги, критерії отримання ліцензії мають бути однаковими для юридичних і фізичних осіб, державних і недержавних суб’єктів, що надають соціальні послуги.

Досліджено, що в європейському державному управлінні соціальними послугами застосовують міжсекторальне співробітництво державних і недержавних секторів, яке функціонує на засадах рівноправності, конструктивізму сторін у взаємовідносинах, достатності інституційної спроможності та ресурсного забезпечення. Цей інструмент дає змогу: бути краще поінформованим про потреби отримувачів соціальних послуг, проблеми, пов’язані з їх наданням; швидше, якісніше, гнучкіше й адекватніше задовольняти потреби в соціальних послугах отримувачів; зменшити прояви бюрократизму у наданні таких послуг; генерувати альтернативні джерела фінансування, додаткові ресурси; ефективно контролювати використані кошти. Виокремлено європейські моделі міжсекторальної взаємодії з питань надання соціальних послуг (скандинавська, англосаксонська, континентальна, перехідні) та виявлено відмінності між ними (за активністю, часткою державного фінансування недержавних організацій).

8. У процесі аналізу вставлено, що сучасною парадигмою реформування державного управління соціальними послугами в розвинутих країнах світу є менеджеріалізм, який спрямовано на надання громадянам якісних послуг, зокрема соціальних. Визначено передумови впровадження менеджеріалізму: зменшення бюджетних видатків, підвищення спроможності держави надавати якісні послуги, усунення проявів бюрократизму та ін. З’ясовано, що реформи менеджеріалізму, які базуються на впровадженні в практику державного управління ринкових механізмів, бізнес-стилю управління, децентралізованого фінансового менеджменту, управління персоналом і якістю роботи, дали змогу підвищити конкуренцію на ринку соціальних послуг, їх якість, адресність і обсяги надання.

Показано, що концепція “держава загального добробуту” – сучасна парадигма реформ, здійснюваних у системі соціальних послуг розвинутих держав Заходу. З’ясовано, що втручання держави в соціальні послуги, надання яких делеговано приватному сектору, є мінімальним.

9. Сформульовано дефініцію поняття “організаційний механізм державного управління системою надання соціальних послуг”, крізь призму якого проаналізовано інтегральні функції в системі соціальних послуг, що виконують державні інститути на загальнодержавному та регіональному рівнях відповідно до визначених правовими актами функціональних повноважень. Установлено, що практична діяльність у цій системі державних інститутів є надмірно регламентованою, а недержавних – недостатньо врегульованою, що призводить до низької інституційної спроможності останніх надавати соціальні послуги. В процесі аналізу виявлено громіздкість системи соціальних послуг, порушення принципів субсидіарності та децентралізації в державному управлінні цією системою.

Виокремлено ключові інструменти організаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг (соціальне замовлення, управління якістю соціальних послуг, стандартизація, державно-громадське співробітництво з питань надання соціальних послуг), сформульовано визначення цих інструментів та доведено їх важливість у системі надання таких послуг в Україні. Акцентовано увагу на тому, що умовами впровадження та ефективного функціонування інструменту соціального замовлення є: делегування державою недержавним суб’єктам, що надають соціальні послуги, повноважень і ресурсів в обсягах, достатніх для реалізації визначених угодою завдань, покладання на цих суб’єктів обов’язків і відповідальності; здійснення моніторингу і контролю за якістю наданих послуг. Виокремлено сучасні проблеми, переваги та недоліки впровадження вказаного інструменту в Україні. Розроблено “життєвий цикл” стандартизації соціальної послуги, визначено і обґрунтовано базові етапи і теоретичні засади формування і реалізації цього інструменту. Розкрито сутність управління якістю соціальних послуг, зроблено акцент на потребі в оцінюванні якості таких послуг за результатами опитувань, анкетувань, інтерв’ю, експертних спостережень тощо. З’ясовано, що впровадження цього інструменту в Україні має супроводжуватися формуванням в отримувачів соціальних послуг активної громадянської позиції щодо оцінки якості отриманих ними послуг. Показано, що в Україні потенціал державно-громадського співробітництва з питань надання соціальних послуг використовується недостатньо: нівелюється роль меценатів, волонтерів, неприбуткових організацій. Виявлено недоліки, пов’язані з впровадженням цього інструменту: нормативно-правова неврегульованість; дискримінація громадських організацій у доступі до отримання бюджетного фінансування; низький рівень співпраці з громадськими організаціями; заборона здійснювати їм комерційну діяльність та ін.

10. Визначено, що інформаційне забезпечення системи надання соціальних послуг є ефективним механізмом державного управління цією системою, який має важливе значення в сучасному інформаційному суспільстві. Сформульовано дефініцію поняття “інформаційний механізм державного управління системою надання соціальних послуг”, виявлено проблеми (відсутність офіційної

статистики про соціальні послуги, єдиного електронного реєстру суб'єктів, що надають такі послуги, переліку соціальних послуг і бази обліку їх отримувачів, незадовільний стан інформування населення про соціальні послуги, неможливість для отримувачів соціальних послуг звернутися зі скаргами до органів місцевої влади, пропозиціями щодо надання таких послуг через веб-сторінку та ін.), пов'язані з його впровадженням і реалізацією в Україні. Одним із інструментів інформаційного механізму державного управління системою надання соціальних послуг визначено державно-громадське консультування з питань надання таких послуг, розкрито його сутність як ефективної форми обміну інформацією, зворотного зв'язку в системі надання соціальних послуг та особливості його здійснення в умовах сьогодення.

11. Розроблено Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг в Україні, базовими складовими якої є: мета (підвищення ефективності функціонування цієї системи); принципи (децентралізації та субсидіарності, адресності, партнерства і рівноправності сторін, прозорості та підзвітності тощо); механізми; стратегічні цілі в короткостроковий (розв'язання нагальних питань надання соціальних послуг), середньостроковий (приведення національної системи надання соціальних послуг у відповідність з нормами, вимогами і стандартами ЄС) і довгостроковий періоди (запобігання виникненню негативних суспільних явищ, які зумовлюють появу складних життєвих обставин, створення можливостей для самостійного їх подолання особами, що перебувають у складних життєвих обставинах, інтеграція їх у суспільне життя); очікувані результати її реалізації. Доведено, що на функціонування і розвиток системи надання соціальних послуг певною мірою впливають екзогенні фактори (глобалізація, політичний, економічний, соціально-демографічний, науково-технологічний та ін.), які мають бути віднесені до об'єктів державного управління цією системою. Виділено такі базові механізми довгострокового періоду реалізації Концепції: монетизація пільг і трансформування їх у систему надання соціальних послуг; підвищення зайнятості, доходів і життєвого рівня населення; протидія корупції.

12. Визначено пріоритетні напрями вдосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг в Україні, в межах яких сформульовано такі практичні рекомендації, що можуть бути використані Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади, ключовим з яких є Міністерство соціальної політики України, комітетами Верховної Ради України при розробленні відповідних правових актів:

– нормативно-правовий блок – гармонізувати законодавчі та підзаконні правові акти, що регулюють надання соціальних послуг, з відповідними вимогами, нормами і стандартами законодавства Євросоюзу; внести зміни та доповнення до кодексів України (Бюджетного, Господарського, Цивільного та Податкового), інших законодавчих актів України стосовно забезпечення для всіх суб'єктів, що надають соціальні послуги, рівних можливостей доступу до отримання бюджетного фінансування; узгодити закони України “Про соціальні послуги”, “Про місцеві державні адміністрації” (ст. 22, 23) і “Про місцеве самоврядування” в частині розширення власних і делегованих повноважень

органів місцевого самоврядування та органів місцевої влади, включити до сфери соціального обслуговування населення надання соціальних послуг за місцем проживання, підвищити адресність таких послуг; завершити розробку підзаконних актів, що регламентують інструменти державного управління соціальними послугами, зокрема стандарти, ліцензування соціальних послуг, акредитацію суб'єктів, що надають такі послуги, тощо, і прийняти такі акти;

– організаційний блок – здійснити децентралізацію державного управління системою надання соціальних послуг шляхом передачі від вищого до найнижчого рівня державного управління цією системою визначених дискретних повноважень, необхідних у достатніх обсягах фінансових та інших ресурсів, а також відповідальності щодо надання таких послуг, організувати надання соціальних послуг на засадах субсидіарності; впровадити в систему надання соціальних послуг ринкові механізми, забезпечувати їх упровадження суб'єктами, що надають вказані послуги; запровадити інструмент міжсекторального суспільного співробітництва щодо надання таких послуг; забезпечити реальну участь отримувачів, надавачів соціальних послуг і зацікавлених сторін у розробленні і прийнятті рішень щодо надання цих послуг; утворити в структурі Міністерства соціальної політики України Департамент з питань стандартизації та відповідні територіальні органи виконавчої влади, до компетенції яких віднести питання, пов'язані з розробленням, упровадженням, реалізацією, моніторингом та оцінкою стандартів соціальних послуг;

– фінансовий блок – здійснювати фінансування сфери надання соціальних послуг у повних обсягах і за окремою статтею соціальних видатків з Державного бюджету України, підвищити ефективність використання бюджетних видатків на соціальні послуги; врегулювати бюджетне законодавство стосовно можливості спрямування бюджетних соціальних видатків недержавним суб'єктам, що надають соціальні послуги; здійснити перехід від кошторисного фінансування суб'єктів, що надають соціальні послуги, до прямого фінансування – замовлення соціальних послуг; ухвалити програму державних гарантій, у якій передбачити надання безоплатних соціальних послуг за їх видами, диференційовані нормативи фінансування в розрахунку на одну особу та з урахуванням якості надання таких послуг, нормативи фінансових витрат на одиницю обсягу соціальної послуги;

– блок інформаційного забезпечення – розробити та здійснювати державну політику інформування населення про соціальні послуги, і суб'єктів, що їх надають, зокрема через веб-сторінки, телефонні “гарячі” та консультаційні лінії, он-лайн та особисте консультування, теле- та радіоінформування, друковані інформаційні матеріали, зовнішню рекламу та ін.; створити єдину базу даних отримувачів усіх видів соціальних послуг, інтегрувати її в єдину систему обліку надання соціальних виплат, допомоги, що функціонує в системі соціального захисту населення; забезпечувати інформаційну безпеку суб'єктів, що надають та отримують соціальні послуги; запровадити систему статистичної звітності надання соціальних послуг на державному і регіональних рівнях;

– блок кадрового забезпечення – запровадити систему оплати праці соціальних працівників, яка базується на складності виконуваної ними роботи, її обсягах, підвищення престижу професії та соціальних гарантій соціального

працівника; оцінювати результати професійної діяльності соціальних працівників на базі стандартів якості надання соціальних послуг; розробити та впровадити на державному рівні уніфіковану модель фахової підготовки соціальних працівників за спеціалізацією, єдиних стандартів ліцензування та акредитації напряду підготовки “соціальна робота”; проводити профнавчання соціальних працівників на безперервній основі та з урахуванням специфіки їх роботи; здійснити детінізацію ринку праці; посилити протидію та запобігання корупції, іншим зловживанням роботодавців у трудових відносинах; забезпечити працевлаштування випускників за фахом “соціальний працівник”; прогнозувати потреби в підготовці кваліфікованих кадрів та фахівців з вищою освітою в системі соціальних послуг; розробити та здійснювати кадрову політику у сфері соціальних послуг відповідно до вимог, норм і стандартів ЄС;

– науково-прикладний блок – провести всебічні наукові дослідження механізмів державного управління системою надання соціальних послуг та розробити наукове обґрунтування таких положень статей Закону України “Про соціальні послуги”, як “види соціальних послуг”, “інститути системи соціальних послуг”, “форми власності та управління соціальними послугами”, “основні засади, принципи надання соціальних послуг”, “співробітництво в організації надання соціальних послуг”, “фінансування соціальних послуг” та ін.; включити галузь знань “Соціальна робота” до галузі науки НАН України та здійснювати підготовку наукових, науково-педагогічних кадрів в аспірантурі та докторантурі; використовувати в практиці надання соціальних послуг, зокрема особам з фізичними вадами, обмеженнями в здоров’ї або інвалідам, сучасні технології, технічні засоби реабілітації, базуючись на інноваційних науково-прикладних дослідженнях;

– освітній блок – розробити і впровадити державну політику щодо професійного навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та атестації фахівців у системі надання соціальних послуг, невід’ємними складовими якої мають бути відповідні державні професійні стандарти, система ліцензування та акредитації ВНЗ; посилити взаємодію між Мінсоцполітики України і МОН України, між ВНЗ і суб’єктами, що надають соціальні послуги, територіальними органами соціального захисту, освіти, представниками міжнародних проектів з питань удосконалення навчально-методичного забезпечення студентів сучасними підручниками, посібниками та практичною підготовкою з набуття професійних компетенцій, умінь і навичок на базі позитивного міжнародного досвіду та інноваційних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Дубич К. В. Механізми державного управління соціальними послугами: зарубіжний досвід та українські реалії : монографія / К. В. Дубич. – К. : НАДУ, 2015. – 386 с.

2. Дубич К. В. “Держава загального добробуту” в США: генезис і сучасні тенденції розвитку / К. В. Дубич // Вісник Академії праці і соціальних відносин

Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2012. – № 3. – С. 5–11. – (Серія : право та держ. упр.).

3. Дубич К. В. Консультації з громадськістю як механізм підвищення якості соціальних послуг: досвід Великобританії / К. В. Дубич // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. Дніпропетр. регіон. ін-ту держ. упр. НАДУ при Президентові України. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. – № 3 (14). – С. 82–91.

4. Дубич К. В. Менеджеріалізм у наданні державних послуг населенню у соціальній сфері: досвід Великобританії для України [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Публічне адміністрування: теорія та практика : електрон. зб. наук. пр. Дніпропетр. регіон. ін-ту держ. упр. НАДУ при Президентові України. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. – № 2 (8). – С. 201–214. – Режим доступу : www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2012-02%288%29/12dkvsdv.pdf

5. Дубич К. В. Модернізація системи соціального захисту населення як напрям реформування державного управління в Україні / К. В. Дубич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2012. – № 2. – С. 5–11. – (Серія : право та держ. упр.).

6. Дубич К. В. Нормативно-правове забезпечення системи надання соціальних послуг населенню України / К. В. Дубич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2012. – № 1. – С. 12–20. – (Серія : право та держ. упр.).

7. Дубич К. В. Європейський досвід впровадження механізму соціального контракування соціальних послуг / К. В. Дубич // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львів. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 34. – С. 182–191.

8. Дубич К. В. Класифікація сучасних механізмів державного управління в системі надання соціальних послуг населенню в Україні / К. В. Дубич // Зб. наук. пр. НАДУ. – К. : НАДУ, 2013. – Вип. 2. – С. 133–148.

9. Дубич К. В. Партнерство державного та недержавного суспільних секторів як ефективний механізм управління у сфері надання соціальних послуг у країнах ЄС [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Державне управління: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2013. – № 2. – С. 117–128. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/16.pdf>

10. Дубич К. В. Соціальне замовлення – ефективний механізм надання соціальних послуг в Україні [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Державне управління : теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2013. – № 1. – 11 с. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/14.pdf>

11. Дубич К. В. Фінансове забезпечення системи надання соціальних послуг в Україні: аналіз сучасних тенденцій / К. В. Дубич // Вісник Академії права і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2013. – № 4 (11). – С. 17–25. – (Серія : право та держ. упр.).

12. Дубич К. В. Великобританська та американська моделі надання соціальних послуг: євроінтеграційні орієнтири трансформації системи соціальних

послуг в Україні / К. В. Дубич // Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журн. – 2014. – № 24. – С. 161–165.

13. Дубич К. В. Державне управління соціальними послугами: термінологічний аналіз [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Державне управління: теорія та практика : електрон. наук. фах. видання Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2014. – № 1. – С. 47–60. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/8.pdf>

14. Дубич К. В. Зарубіжний досвід щодо стандартизації соціальних послуг як складової механізму державного управління розвитком соціальної сфери / К. В. Дубич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2014. – № 3–4. – С. 6–11. – (Серія : право та держ. упр.).

15. Дубич К. В. Ключевые проблемы внедрения реформ в систему социальных услуг в Украине / К. В. Дубич // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences : науч.-метод. журн. – Austria (Vienna), 2014. – № 9–10 (Sept.-Oct.). – С. 297–301.

16. Дубич К. В. Ліцензування як інструмент державного управління в сфері надання соціальних послуг: досвід країн Євросоюзу / К. В. Дубич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2014. – № 1. – С. 11–18. – (Серія : право та держ. упр.).

17. Дубич К. В. Механізми державного управління якістю соціальних послуг в Україні / К. В. Дубич // Зб. наук. пр. НАДУ. – К. : НАДУ, 2014. – Вип. 1. – С. 114–129.

18. Дубич К. В. Стандартизація соціальних послуг – ефективний державно-управлінський інструмент: сучасний стан і пріоритети впровадження в Україні / К. В. Дубич // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. зб. – К. : Сталь, 2014. – № 2 (13). – С. 6–14. – (Серія : право та держ. упр.).

19. Дубич К. В. Сучасний стан, проблеми та шляхи удосконалення кадрового забезпечення надання соціальних послуг в Україні [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Державне управління: удосконалення та розвиток : електрон. фах. вид. АМУ. – 2014. – № 12. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=792>

20. Дубич К. В. Угода про асоціацію між Україною та ЄС як перспектива для підвищення ефективності вітчизняної системи соціального захисту населення / К. В. Дубич // Університетські наукові записки : часоп. Хмельн. ун-ту упр. та права. – Хмельницький : ХУУП, 2014. – № 4. – С. 211–216. – (Право. Бізнес. Управління).

21. Дубич К. В. Институты обеспечения системы предоставления социальных услуг в Украине / К. В. Дубич // *Leges et vita* (Закон и жизнь) : междунар. науч.-практ. правовой журн. – 2015. – № 6/3. – С. 40–43.

22. Дубич К. В. Інформаційне забезпечення системи надання соціальних послуг в Україні: сучасний стан і напрями удосконалення / К. В. Дубич // Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журн. – 2015. – № 2. – С. 112–117.

23. Дубич К. В. Механизмы государственного управления социальными услугами как объект научных исследований в Украине / К. В. Дубич // *Legea si viata (Закон и жизнь)* : междунар. науч.-практ. правовой журн. – 2015 – № 3/2. – С. 17–21.

24. Дубич К. В. Освітній механізм державного управління соціальними послугами в Україні: сучасний стан реалізації / К. В. Дубич // *Інвестиції: практика та досвід* : наук.-практ. журн. – 2015. – № 3. – С. 110–115.

25. Дубич К. В. Особливості державного управління системою соціального захисту України в радянський період розвитку / К. В. Дубич // *Вісн. НАДУ*. – 2015. – № 2. – С. 106–111.

26. Дубич К. Предоставление социальных услуг общественными организациями как эффективный механизм государственного управления в Украине [Электронный ресурс] / К. Дубич // *Administrarea Publica (Public Administration)* : науч.-метод. ежекварт. журн. – 2015. – № 1 (85). – С. 163–170. – Режим доступа : www.aap.gov.md/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=186&lang=en.

27. Дубич К. В. Реформи соціальних послуг в Україні: сучасний стан і проблеми впровадження / К. В. Дубич // *Аспекти публічного управління* : зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2015. – № 3(17). – С. 64–70.

28. Дубич К. В. Роль науково-прикладного механізму державного управління підвищення якості надання соціальних послуг / К. В. Дубич // *Інвестиції: практика та досвід* : наук.-практ. журн. – 2015. – № 4. – С. 114–117.

29. Дубич К. В. Сучасна система надання соціальних послуг України [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // *Державне управління: удосконалення та розвиток* : електрон. фах. вид. АМУ. – 2015. – № 3. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=821>

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

30. Документування в менеджменті : підручник / [О. Г Кірічок, В. І. Корбутяк, В. К. Процюк, К. В. Дубич]. – Вид. 2-ге, перероб. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 216 с. – Авторські с. 112–145.

31. Дубич К. В. Основи теорії управління та менеджменту : навч. посіб. / К. В. Дубич, О. Г. Кірічок, В. К. Процюк. – К. : Пектораль, 2005. – 104 с. – Авторські с. 37–53.

32. Дубич К. В. Лекційний курс з підвищення кваліфікації працівників системи соціального захисту на інноваційних моделях соціальної роботи країн Євросоюзу / К. В. Дубич. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 174 с.

33. Дубич К. В. Навчально-методичні матеріали з лекційного курсу підвищення кваліфікації працівників системи соціального захисту на інноваційних моделях соціальної роботи країн Євросоюзу / К. В. Дубич. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 204 с.

34. Дубич К. В. Тестові та практичні завдання для студентів до лекційного курсу на інноваційних моделях соціальної роботи країн Євросоюзу / К. В. Дубич. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 29 с.

35. Дубич К. В. Актуальні проблеми державного управління соціальним захистом населення України / К. В. Дубич // Соціальна робота і сучасність: теорія та практика : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 трав. 2012 р.) / уклад. : Б. В. Новіков, Л. М. Димитрова. – К. : НТУУ “КПІ”, 2012. – С. 307–309.

36. Дубич К. В. Трансформація системи соціальних послуг в Україні в умовах сьогодення / К. В. Дубич // Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 15 січ. 2013 р.) / гол. ред. : В. В. Корнещук. – Одеса : Вид. В. В. Букаєв, 2013. – С. 51–54.

37. Дубич К. В. Сучасний стан реформування соціальних послуг в Україні / К. В. Дубич // Соціальна політика: концепції, технології, перспективи : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19 квіт. 2013 р.). – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – С. 26–31.

38. Дубич К. В. Стандартизація соціальних послуг як ефективний напрям державно-управлінських реформ: європейський досвід для України / К. В. Дубич // Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 25 квіт. 2013 р.) : у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2013. – Т. 1. – С. 60–63.

39. Дубич К. В. Соціальна адвокація як форма громадського контролю за наданням соціальних послуг в установах паліативної та хоспісної допомоги / К. В. Дубич // Соціальна політика щодо тяжкохворих (невиліковних) громадян: громадськість та опікунські (наглядові) ради як інструмент залучення додаткових ресурсів для діяльності закладів соціального захисту та охорони здоров'я : матеріали III щоріч. наук.-практ. конф. (Київ, 26 берез. 2014 р.) / відп. за вип. О. О. Вольф. – К. : Талком, 2014. – С. 30–33.

40. Дубич К. В. Контрактування як механізм удосконалення системи надання соціальних послуг / К. В. Дубич // Соціальна робота : шляхи забезпечення ефективності : матеріали Відкритої регіон. наук.-практ. конф. : у 2 т. (Луганськ, 29–30 трав. 2013 р.) / [ред. кол. : М. І. Бєлих та ін.]. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – Т. 1. – С. 69–74.

41. Дубич К. В. Сучасні проблеми професійної підготовки соціальних працівників / К. В. Дубич // Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 трав. 2014 р.) / гол. ред. : В. В. Корнещук. – Одеса : Вид. В. В. Букаєв, 2014. – С. 63–66.

42. Дубич К. В. Особливості підготовки соціальних працівників з надання соціальних послуг / К. В. Дубич // Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (дистанц.) (Київ, 1 квіт. 2014 р.) / за заг. ред. І. М. Ковчиної. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – С. 26–28.

43. Дубич К. В. Державно-управлінські аспекти реформування системи надання соціальних послуг / К. В. Дубич // Соціальна політика: концепції, технології, перспективи : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17–18 квіт. 2014 р.). – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – С. 5–6.

44. Дубич К. В. Механізми державного управління в недержавному суспільному секторі в системі надання соціальних послуг / К. В. Дубич // Соціальна робота: теорія, історія, інноватика : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 трав. 2014 р.) / уклад. : А. А. Мельниченко, П. П. Кутуєв, А. О. Мігалуш. – К. : Політехніка, 2014. – С. 19–20.

45. Дубич К. В. Проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування з недержавними організаціями в системі надання соціальних послуг / К. В. Дубич // Місьцеве самоврядування – основа сталого розвитку України : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 16 трав. 2014 р.) : у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2014. – Т. 2. – С. 63–65.

46. Дубич К. В. Кадрове забезпечення системи надання соціальних послуг: сучасний стан та вектори трансформації / К. В. Дубич // Інституційне забезпечення кадрової політики у державному управлінні: становлення та розвиток : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 29 трав. 2015 р.) / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, А. І. Семенченка, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2015. – С. 27–29.

47. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги : навч. посіб. / К. В. Дубич. – К. : Видавн. Дім “Слово”, 2015. – 224 с.

48. Дубич К. В. Роль технологізації у впровадженні інклюзивного навчання / К. В. Дубич // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. – Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2011. – Вип. 4. – С. 60–69.

Праці, опубліковані в інших виданнях

49. Дубич К. В. Оптимізація фінансової політики у сфері надання соціальних послуг [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Наукові записки [Нац. ун-ту “Острозька академія”]. – Острог : Вид-во НУ “Остроз. акад.”, 2009. – Вип. 11. – С. 342–346. – (Серія : Економіка). – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2009_11_44.pdf. – Назва з екрана.

50. Дубич К. В. Ставлення суспільства до людей з обмеженими фізичними можливостями / К. В. Дубич // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. – Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2011. – Вип. 3 (44). – С. 30–35.

51. Дубич К. В. Актуальні проблеми державного управління соціальним захистом населення в Україні / К. В. Дубич // Соціальна робота в Україні : наук.-метод. журн. – 2012. – № 2. – С. 99–111.

52. Дубич К. В. Соціальне забезпечення в Україні: особливості управління в радянський повоєнний період історії [Електронний ресурс] / К. В. Дубич // Соціопростір: міждисциплін. зб. наук. пр. з соціології та соц. роботи : наук. он-лайн вид. – 2012. – № 3. – С. 180–191. – Режим доступу : http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/Files/magazine/3_2012/4_1_3.pdf. – Назва з екрана.

53. Дубич К. В. Государственное управление системой социального обеспечения Украины до провозглашения независимости / К. В. Дубич,

И. Макуховская-Фрыц // Globalizacyjne wyzwania edukacji : Monografia [pod redakcją Andrzeja Gawdzika]. – Polska : Opole, 2015. – С. 35–43. – Авторські с. 38–43.

АНОТАЦІЯ

Дубич К. В. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2016.

У дисертації визначено базові механізми державного управління системою надання соціальних послуг, здійснено їх теоретико-методологічне обґрунтування. Розкрито крізь призму державного управління зміст і сутність соціальних послуг. Класифіковано та охарактеризовано механізми державного управління системою надання соціальних послуг. Розроблено інтегральний механізм державного управління системою надання соціальних послуг, а також Концепцію модернізації системи надання соціальних послуг, яка є дослідницькою моделлю вдосконалення механізмів державного управління такою системою. Доведено, що концептуальні підходи до модернізації системи надання соціальних послуг мають базуватися на засадах децентралізації та субсидіарності. Вдосконалено понятійно-категорійний апарат галузі науки державного управління шляхом введення в науковий обіг термінів, пов'язаних із системою соціальних послуг, і уточнення їх змісту. Досліджено еволюцію та специфіку державного управління системою надання соціальних послуг в Україні, сучасні проблеми і стан реформування цієї системи. Акцентовано увагу на необхідності приведення державного управління соціальними послугами у відповідність із вимогами і стандартами ЄС. Визначено та обґрунтовано пріоритетні напрями і сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг.

Ключові слова: державне управління, децентралізація, концепція, ліцензування, менеджеріалізм, механізми державного управління, пільги, радянська модель соціального забезпечення, система, соціальне замовлення, соціальний захист, соціальні послуги, стандартизація, субсидіарність, управління якістю, фінансування.

АННОТАЦИЯ

Дубич К. В. Механизмы государственного управления системой предоставления социальных услуг. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного

управления. – Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, Киев, 2016.

В диссертации определены базовые механизмы государственного управления системой предоставления социальных услуг, осуществлено их теоретико-методологическое обоснование. Раскрыты содержание и сущность социальных услуг через призму государственного управления. Классифицированы и охарактеризованы механизмы государственного управления системой предоставления социальных услуг. Разработаны интегральный механизм государственного управления системой предоставления социальных услуг, а также Концепция модернизации системы предоставления социальных услуг, которая является исследовательской моделью совершенствования механизмов государственного управления такой системой. Доказано, что концептуальные подходы к модернизации системы предоставления социальных услуг должны базироваться на принципах децентрализации и субсидиарности. Усовершенствован понятийно-категориальный аппарат науки государственного управления посредством введения в научный оборот терминов, относящихся к сфере социальных услуг, уточнения их содержания. Исследованы эволюция и специфика государственного управления системой предоставления социальных услуг в Украине, современные проблемы, состояние реформирования этой системы. Акцентируется внимание на необходимости приведения государственного управления социальными услугами в соответствие с нормами и стандартами ЕС. Определены и обоснованы приоритетные направления и сформулированы практические рекомендации по совершенствованию механизмов государственного управления системой оказания социальных услуг.

Ключевые слова: государственное управление, децентрализация, концепция, лицензирование, менеджериализм, механизмы государственного управления, льготы, советская модель социального обеспечения, система, социальный заказ, социальная защита, социальные услуги, стандартизация, субсидиарность, управления качеством, финансирование.

ANNOTATION

Dubych K. V. Mechanisms of Public Administration in Social Services Delivery System. – Manuscript.

Thesis for obtaining the doctor of sciences degree in public administration; specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, 2016.

In the thesis, the mechanisms of public administration in social services system have been defined and their theoretical and methodological base have been justified. The essence of social services has been revealed. The mechanisms of public administration in the system of social services delivery have been classified and characterized. The integral mechanism of public administration in social services delivery system has been developed.

The Concept of social services delivery system modernization as the author's research model for improvement of the mechanisms has been formed. It was proved that conceptual approaches to reforming the social services delivery system must be based on the decentralization and subsidiarity principles. The terminology in the area of social services delivery has been clarified and improved.

The current state and problems in social services delivery system reforming in Ukraine were examined. The need to reform the national social services system and to bring it into line with the EU's rules and standards was proved. Studies on social services delivery evolution in Ukraine, its peculiarities in public administration under the conditions of the Soviet social security model operating were systematized.

Managerialism (Public Management) as a modern concept, public administration reform paradigm that is based on broad introducing into public sector practice of competition, market mechanisms and business style management has been investigated. The genesis of the Public Management concept, its prerequisites and present-day particularities in application in the social services delivery area in developed Western countries, including the UK and the US have been examined. The 'welfare state' concept as a modern liberal model for social protection and social services delivery in developed countries in which the state plays a key role in the protection and promotion of the economic and social well-being of its citizens, has been explored. The possibilities for introducing of 'welfare state' elements into national practice in the realities of today have been assessed.

The necessity of wide use at central and local public administration levels of dialogue and cooperation between public and private sectors as an effective public-management tool in providing social services has been justified and proved. It was ascertained that equality of the parties and constructivism in their relations, strengthening capacity and adequate resources for NGOs on social services delivery must be the binding conditions for operating of public-private partnership.

It was justified the need in developing instruments for public administration of social services on the following conceptual basis as the scientific validity and feasibility, transparency and openness in the decision making process, compliance with international legal instruments standards, requirements and principles on social services delivery, monitoring, evaluation and improvement of the services, public awareness on social services. The priorities and practical recommendations on improving the mechanisms of public administration in social services delivery system in Ukraine have been determined and submitted.

Key words: public administration, decentralization, concept, licensing, managerialism, mechanisms of public administration, privileges, the Soviet social security model, system, social contracting, social protection, standardization, subsidiarity, quality management, financing.

Підп. до друку 8.02.2016.
Формат 60 x 84/16. Обл.-вид. арк. 2,5.
Ум.-друк. арк. 2,0.
Тираж 100 пр.

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003.

Віддруковано з оригінал-макета в управлінні з видавничої діяльності
Національної академії державного управління
при Президентові України.
03680, Київ, вул. Ежена Потье, 20, тел. 456-77-95